

КЊИГА О СТВАРАЊУ „НАЦИЈЕ С ГРЕШКОМ“

Александар Раковић, *Црногорски сейарайизам*,
Београд: Катена мунди, 2019, стр. 340

Радован Субић

Универзитет у Бањој Луци, Филозофски факултет
radovan.subic@ff.unibl.org

Нација у свој својој вишезначности настаје у сложеном процесу који захтијева вријеме и једна од њених карактеристика је заједничко сјећање, заједничка прошлост. Прошлост Црне Горе од теократије (1697–1852), преко кнежевине (1852–1910) до краљевине (1910–1918) уз све своје специфичности била је несумњиво српска, док је Косовски завјет био водиља црногорских владика и владара. Године 1848, док су револуционарни покрети потресали Европу, Петар II Петровић Његош (1813–1851) предложио је да се након „остварења најважнијег задатка“ – ослобођења Српства и уједињења у новој држави подијели духовна и свјетовна власт. Црногорски владика отишао би тада у Пећку патријаршију а „кнез српски у Призрен“. Одрицање од владичанског трона и узимање свјетовне титуле кнеза од стране његовог наслједника као и потоња династичка супарништва нису промијенили схватања да бити Црногорац истовремено значи и бити Србин. У *Земљојису Црне Горе*

из 1899. пише да ту живе „...прави Срби“ који говоре српским језиком. Уџбеник *Познавање народа*, петнаест година касније, учи ђаке да су Црногорци по народности Срби а да црногорска народност не постоји.

Како се онда могло десити да црногорске власти 1999. године траже помоћ америчких лобиста у развијању идентитета који их раздваја од Србије, а да октобра 2008. године признају независност самопроглашене „Републике Косово“? Површно упућеном посматрачу могло се учинити да је у Црној Гори за мање од једног вијека дошло до великог преокрета у поимању сопственог идентитета и да га власт као репрезент народне воље само изражава. Међутим, недуго потом један од црногорских челника изјавио је да 85% становништва није подржавало признавања независности, али да се власт на то није освртала јер је „имала визију“. Оваква изјава најбољи је доказ да у црногорском друштву поимање прошлости а посљедично и поимање садашњо-

сти и будућности није јединствено. Да су супротстављена гледишта око фундаменталних питања у Црној Гори израженија него у већини других држава. Један од идеолога црногорске независности прије више од петнаест година назвао је своју нову књигу *Нација с грешком*. У овој књизи је чињеницу да идеју независне црногорске државе не одобрава добар дио будућих држављана објаснио као посљедицу одређене „грешке“. Тим маштовитим приступом требало је „покрыти“ све уочене контрадикторности и проблеме у којима се нашала нација без прошлости. Наравно да ово као и друга слична објашњења формирања нове независне црногорске државе, и посљедично стварање истоимене нације, нису увјерљива. Међутим, уочити и констатовати такве пропусте и евентуално их јавно излагати релативно је лак задатак. Много је захтјевније написати научно утемељено дјело, у којем се на јасан и читаоцима разумљив начин разјашњава проблематика. Тако сложен задатак тражио је посебан профил писца. Аутора који нема породичне везе са Црном Гором и може да пише без завичајног сентимента. Истовремено има академску залеђину, богату истраживачку каријеру и животно искуство.

У личности Александра Раковића обједињени су сви горе наведени критеријуми. Студије историје завршио је на Филозофском факултету у Београду гдје је стекао и научна звања. Магистарску тезу *Јуџословенска јавност и Ирска револуција 1916-1923*, одбрањену 2007. године

објавио је 2009. године под насловом *Јуџословени и Ирска револуција 1916-1923*. Докторску тезу *Рокенрол у Јуџославији 1956-1968. Изазов социјалистичком друштву*, одбранио је 2011. године, а објавио годину дана касније. У наредном периоду објавио је *Универзитет и српска теологија: историјски и просвјетни контекст оснивања Православне богословске факултета у Београду*, 2010, (коаутор Богољуб Шијаковић), *Јуџославија - Индонезија 1945-1967: истраживања и документи*, 2014, (коаутор са Љубодрагом Димићем и Миладином Милошевићем), *Срби и релијски интјервенционизам 1991-2015: Политички аспекти верских изазова српској држави и цркви после распада Јуџославије*, 2015; *Историја, вера, теологија*, 2016. Аутор је преко педесет научних радова објављених у часописима и зборницима радова и уредник пет зборника и тематских бројева научних часописа. Очигледно је да је поље његовог истраживачког интересовања изузетно широко, од историје рокенрола и популарне културе, преко међувјерских и међуетничких односа до међународних односа.

Правилно уочивши да у темељу црногорске државе 21. вијека, и нације коју та нова држава треба да створи, лежи одвајање од коријена, одрицање од прошлости и цијепање српске заједнице насловио је дјело *Црногорски сеипартиизам*. Књигу је написао на основу архивске и објављене грађе, штампе, бројне литературе али и разговора са свјedoцима догађаја и личним биљешкама као

учесника одређених збивања. Структуру књиге чине три цјелине, конвертитски идентитет, антисрпство и србофобија и антидржава, које су недјељиве и без којих се отпадништво од српства не може у потпуности схватити. „Конвертитски идентитет“ доноси примјере радикалне конверзије из српског у друге идентитете и објашњава наличје динарског менталитета: јаку сујету, изражену склоност ка материјалном, површност и стварање лажне слике о себи која прераста у охолост и самохвалисање. Ружне форме славољубља, надмени индивидуализам и лакоћа којом се из великог пријатељства брзо пређе у велику и оштру мржњу изједале се припаднике једног патријархалног друштва. Након чијег су се слома неки његови чланови нашли у „хрватском оквиру за црногорски идентитет“ у којем је важну улогу у самом почетку играо ђаковачки бискуп Јосип Јурај Штромајер који је преко словенства желио да православце претвори у римокатолике и посљедично Хрвате. Хрватизација Црне Горе након Првог свјетског рата вршена је кроз скрибмански рад хрватских правашких идеолога чије су ставове све више прихватили поједини неостварени Црногорци. До „првог рађања црногорске нације“ 12. јула 1941. дошло је дјеловањем наци-фашиста чиме је црногорска нација постала једна од ријетких нација која зна тачан датум свог настанка. Италијанско уоквиравање новог црногорског идентитета није имало дуг животни вијек. Међутим, комунистичка побједа у

Другом свјетском рату донијела је како нови рођендан 1. мај 1945. тако и ново тумачење црногорског идентитета које је уважавало историјске чињенице да су поријекло и култура заснована на „српском етницитету, традицији, свијести и језику“ али и инсистирало на томе да је временом дошло до „формирања посебних елемената самосвијести“.

Теорија да су Црногорци „друкчији Срби“ од свих Срба брзо се претворила у праксу агресивног потискивања српског идентитета. Публицистичка продукција умотана у плашт научности пружала је разна вратоломна тумачења прошлости Црне Горе. „Антисрпство и србофобија“ карактерише црногорска комунистичка руководства која су уништавала храмове, прогонила свештенике Српске православне цркве коју су довели до практичног гашења. Под изговором заштите државног поретка кажњавали су неистомишљенике, а истовремено сарађивали са Маспоком и подржавали њихове конфедералистичке идеје. Антибиро-кратска револуција и нова политичка гарнитура обуставила је ове процесе.

Међутим, распад земље и сва политичка дешавања током 90-их година 20. вијека довеле су до подјела како у новој заједничкој држави тако и унутар саме Црне Горе. Некад јединствено руководство владајуће црногорске партије се поцијепало. Доминантну улогу преузела је фракција око Мила Ђукановића и вођена прије свега лукративним мотивима почела да подржава, до тада маргинализоване и неријетко исмија-

ване, сепаратистички оријентисане групе и појединце. „Антидржава“ је у посљедњих двадесет година постепено али одлучно уништавала српски идентитет Црне Горе примјењујући све методе из ранијег периода, а неријетко ангажујући и тада активне појединце. Раковић закључује да Црна Гора 2006. није обновила своју државност него да је уз инострану подршку, куповину мањинских гласова и манипулацију исхода референдума стекла потпуно нову државност. Засновану прије свега на негативној идентификацији и што је посебно опасно с тенденцијом прогона свих оних који не пристају да буду пасивни објект социјалног инжењеринга.

У позадини свих бурних дешавања којима данас свједочимо у Црној Гори провлачи се могућност апокалиптичног сценарија, по којем би се у будућности питање тамошњих Срба „ријешило“ на начин независне хрватске државе из 1995. Имајући у виду црногорска историјска искуства и традиције обрачуна до истребљења, утицај хрватске идеологије и инострану подршку коју црногорска власт има, овакав расплет догађаја чини се, нажалост, доста реалним. У том случају ова књига биће основа за сваког будућег истраживача из које ће црпити знања зашто и како је до таквог злочина могло доћи. Свака „позитивнија“ опција рјешавања црногорског питања неће умањити њену вриједност пошто јој је статус историчарима тако драгог „камена међаша“ загарантован. Књига *Црногорски сепаратизам* већ сада спада у

ред најважнијих историографских дјела написаних на српском језику у 21. вијеку и за очекивати је да ће се ускоро наћи на списку литературе за студенте историје.